

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії Нерода Інна Юріївна, 1990 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2012 році Волинський національний університет імені Лесі Українки за спеціальністю «Історія», здобула кваліфікацію магістра історії, викладача, працює вчителем історії в Опорному закладі «Смідинський ліцей», виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Історія та археологія».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Волинського національного університету імені Лесі Українки Міністерства освіти і науки України, м. Луцьк від «30» квітня 2024 року №185-з, у складі:

Голови разової

спеціалізованої вченої ради –

Людмила Стрільчук, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії факультету історії, політології та національної безпеки Волинського національного університету імені Лесі Українки

Рецензентів –

Юрій Борейко, доктор філософських наук, професор, професор кафедри політології та публічного управління Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Мирослава Філіпович, кандидат історичних наук, доцент, професор кафедри всесвітньої історії факультету історії, політології та національної безпеки Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Офіційних опонентів –

Руслана Давидюк, доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України Рівненського державного університету;

Владислав Фультес – доктор філософії з історії та археології, проректор з наукової роботи, доцент кафедри гуманітарних та практичних дисциплін Богословського факультету Волинської Православної Богословської Академії

на засіданні «18» червня 2024 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» Нероді Інні Юріївні на підставі публічного захисту дисертації «Православна церква у Волинському воєводстві (1921–1939 рр.)» за спеціальністю 032 «Історія та археологія»

Дисертацію виконано у Волинському національному університеті імені Лесі Українки Міністерства освіти і науки України, м. Луцьк.

Науковий керівник Кучерепа Микола Михайлович, кандидат історичних наук, професор, професор кафедри історії України та археології Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Дисертація є самостійною науковою працею, у якій висвітлено власні ідеї й розробки автора, що дозволили розв'язати поставлені завдання. Робота є завершеним й оригінальним дослідженням, виконаним на належному науковому рівні, зорієнтованим на вирішення актуальних і важливих проблем історії української науки ХХ ст.

Дисертація виконана державною мовою та оформлена згідно з чинними вимогами.

Здобувачка має 12 наукових публікацій за темою дисертації, з них 5 уміщені у наукових фахових виданнях, 5 – у наукових працях та матеріалах міжнародних і всеукраїнських конференцій, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації, 2 – наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації. Головні результати дослідження висвітлено у таких публікаціях:

1. Нерода І. Ревіндикація православних святинь у Волинському воєводстві (1921–1939 рр.). Літопис Волині. Луцьк : Вид. дім «Гельветика», 2020. Чис. 23. С. 19–24. DOI: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2020.23.03>

2. Нерода І. Акція «ревіндикації душ» на Волині у другій половині 1930-х років. Літопис Волині. Луцьк : Вид. дім «Гельветика», 2021. Чис. 25. С. 17–23. DOI: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2021.25.03>

3. Нерода І. Боротьба за скликання Помісного собору Автокефальної Православної Церкви у Польщі в другій половині 20-х–30-х роках ХХ століття. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Історія. Вип. 41. / За заг. ред. О. А. Мельничука. Вінниця : ВДПУ, 2022. С. 96–106. DOI: <https://doi.org/10.31652/2411-2143-2022-41-96-106>

4. Нерода І. Особливості впровадження нової унії в східних воєводствах Польщі (1923–1937 рр.). Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: історичні науки. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. Т. 39: До 70-річчя від дня народження професора Анатолія Філінюка. С. 117–133. DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-2254.2023-39.117-133>

5. Нерода І. Боротьба волинян проти полонізації православ'я. Current issues of social studies and history of medicine : Joint Ukrainian-Romanian scientific journal. 2023. № 2 (36). С. 23–27. DOI: <https://doi.org/10.24061/2411-6181.2.2023.397>

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти, інші присутні) та висловили зауваження:

Філіпович М. Б., кандидат історичних наук, доцент, професор кафедри всесвітньої історії Волинського національного університету імені Лесі Українки, рецензент.

Зауваження:

1. Одним з обов'язкових елементів дисертації є вступ, який повинен містити низку специфічних елементів. Деякі з них визначені нечітко, зокрема, пункт про наукову новизну дисертаційної роботи у якому вказується, що уперше «внаслідок переосмислення напрацювань вітчизняних і польських учених з'ясовано стан наукової розробки теми, проведено аналіз джерельної бази та виявлено й інтерпретовано досі невідомі й маловідомі архівні документи та матеріали, з'ясовано методологію дослідження». На нашу думку, у даному пункті варто було вказати саме результати переосмислення, аналізу, з'ясування, інтерпретації, або навести перелік невідомих документів та матеріалів які вводяться авторкою у науковий обіг, наголосити на особливостях методології даного дослідження.

2. У підрозділі який характеризує теоретико-методологічні засади роботи доцільно було б зупинитися більш ширше на аналізі та з'ясуванні вживаних дефініцій не вдаючись до опису перебігу історичних подій. Зокрема, авторці варто з певним переосмисленням поставитися до термінів, які є нав'язані російсько-радянською історіографією, зокрема говорячи про місто Володимир, а чи його організації варто вживати саме Володимир, а не Володимир-Волинський (ст. 209 «стала володимир-волинська «Просвіта»»). Польська влада повернула давню назву міста Володимир 3 червня 1922 р. і Володимир-Волинським він знову став зватися з 1939 р. коли на українські землі прийшла радянська влада. Пояснення вживаної термінології потребує і визначення хронологічних меж, дослідниця вказує, що «верхня межа означена підписанням Ризького мирного договору, згідно з яким західна частина Волинської губернії відійшла до складу Польської держави у вигляді Волинського воєводства...Нижня межа дослідження зумовлена початком Другої світової війни та приєднанням Волині до радянської України» (ст. ст. 22-23). Хоча в історіографії існують кілька видів трактувань цих подій – анексія, окупація, возз'єднання і т.п.

3. Нажаль по тексту зустрічаються повтори, зокрема ст. 75 «проаналізована методологія стала підґрунтям для відтворення складних процесів у православних парафіях на Волині в 1921–1939 рр. Використані методи та принципи дали змогу дослідити основні проблемні питання, зазначені у вступі, визначити особливості явищ і процесів, відтворити хронологію подій, висунути власні гіпотези, зробити необхідні узагальнення та висновки.» та ст. 77 «Проаналізована методологія стала підґрунтям для відтворення складних процесів у житті Православної церкви на Волині в 1921–1939 рр. Застосовані методи та принципи дали змогу дослідити основні проблемні питання, зазначені у вступі, визначити особливості явищ і процесів, відтворити хронологію подій, висунути власні гіпотези, зробити потрібні узагальнення та висновки.»

4. Загалом робота побудована на дослідженні двох основних аспектів 1) влада і церква, тобто відстоювання власного статусу; 2) боротьба церкви зі спробами асиміляції (русифікація, полонізація). Фактично здійснюється дослідження зовнішньої сторони діяльності Православної церкви на Волині у міжвоєнний період і оминаються питання інституційних засад самої церкви – кількість та форми проведення богослужінь, благодійна та культурно-

освітня діяльність священниками та парафіями, внутрішнє єпархіальне життя, мережа релігійних закладів і т.п.

5. Потребує більш чіткішого формулювання назва підрозділу 2.3. «Врегулювання правового статусу і боротьба за скликання Помісного собору», оскільки постає питання щодо правового статусу «кого/чого» - церкви, священнослужителів, громадських чи релігійних діячів, організацій, а також боротьба «кого» за скликання Помісного собору?

Зауваження:

Борейко Ю. Г., доктор філософських наук, професор, професор кафедри політології та публічного управління Волинського національного університету імені Лесі Українки, рецензент.

1. Використання низки дослідницьких методів забезпечило цілісний аналіз предмета дисертаційної роботи. Водночас у дисертації використано здобутки інших соціально-гуманітарних наук, тому методологію дослідження значно збагатив би евристичний потенціал культурологічного та аксіологічного (ціннісного) підходів.

2. Серед положень наукової новизни міститься твердження щодо спростування уявлення про неканонічність надання автокефалії Православній церкві в Польщі (с. 24). Наведене положення потребує корекції, адже йдеться, очевидно, про спростування у дисертації уявлень такого змісту, що поширені серед противників автокефалії ПЦП.

3. Дослідження містить інші помилки стилістичного характеру. Так, назва підрозділу 4.1. «Нова унія як діалог між православ'ям та католицизмом» має не зовсім коректне формулювання. У тексті підрозділу і загальних висновках спростовується ідея діалогу: «Неоунійна акція та акція «ревіндикації душ» спрямовувалися безпосередньо проти православного населення» (с. 211).

4. У дисертації неодноразово вживається словосполучення «асиміляційні замах» (с. 24, 202, 204, 211), що не властиве для наукового стилю. У контексті рецензованого дослідження більш органічним відповідником є вислів «заходи, спрямовані на асиміляцію».

Давидюк Р. П., доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України Рівненського державного гуманітарного університету, офіційний опонент.

Зауваження:

1. Думаємо, що варто було б чіткіше вказати територіальні межі дослідження, відмітити, що частина Тернопільщини – це Кременецький повіт, а Сарненський повіт до 1930 р. перебував у складі Поліського воєводства;

2. Вважаємо, що дисертаційна праця виграла б від порівняння становища Православної церкви у Волинському і Поліському воєводствах;

3. Поза аналізом дисертантки залишилися питання утворення і роботи Комісії перекладу Св. Письма та богослужбових книг українською мовою, що діяла при Українському науковому інституті у Варшаві та створених двох підкомісій в Луцьку та Кременці;

4. Авторка у роботі, послуговуючись біографічним методом, дає короткі довідки про окремих очільників Православної церкви, однак, було б цікаво подати, хоча б вибірково, інформацію про священників, які проводили українізацію церкви на місцях, щоб скласти їх цілісний портрет;

5. Безсумнівним позитивом дисертації є подані здобувачкою численні додатки (с. 249-281), однак вони мало кореспондуються з текстом роботи, у якому не має на них посилань.

6. У списку використаних джерел потрібно було подавати не загальний номер газети чи журналу (позиції 220-236 «Українська нива»; позиції 244-257 «Церква і нарід», позиції 27-30 «Воскресное чтение» та ін.), а вказувати назву конкретної статті чи замітки, опублікованих у тому чи іншому числі згаданих видань.

7. Віддаючи належне добре оформленому термінологічному апарату, зауважимо, що у роботі зустрічаються різні назви церкви: ПЦП, АПЦП, декретом від 18 лютого 1938 р. церква названа ПАПЦ. Пояснення авторки на с. 4 вбачаються нами дещо недостатніми.

8. Текст дисертації не позбавлений повторів (с. 78 і 122; с. 88 і 124) та описок.

Фульмес В. С., доктор філософії, проректор з наукової роботи Волинської православної богословської академії, офіційний опонент.

Зауваження:

1. Доцільно доповнити історіографію сучасними виданнями, такими як Денисенко М. Православна Церква в Україні: століття розділень (Київ, 2019); Мицик Ю., Клос В., Гордієнко Д., Преловська І. Історія Української Православної Церкви (Харків, 2019); Зайцев О. Українці в сеймі та сенаті Польщі (1922-1939) (Львів, 2022).

2. Варто було б уніфікувати титуляцію та іменування єпископів і робити за такою послідовністю: сан, найменування кафедри, ім'я та прізвище. Наприклад, на с. 80 вказано «...кременецьким єпископом Діонісієм...», на с. 81 - «...білостоцького єпископа Володимира...», а вже на с. 112-113 «...архієпископ Гродненський і Новогрудський Олексій (Громадський)».

3. У роботі зустрічається термін «Російський патріархат» (с. 3; с. 89;), який краще замінити на «Московський патріархат».

4. Варто було б доповнити дисертацію інформацією про діяльність Волинської духовної семінарії та позицію її викладачів щодо українізації церкви.

5. У «Списку використаних джерел» доцільно було б до позицій 24- 25, 27-30, 100-104, 161-162, 182-184, 220-236, 244-257, 345-346, 394 при складанні бібліографічного опису додати також відомості про автора статті (за наявності), назву статті та відповідну сторінку розміщення, так як це зроблено в посиланнях в тексті (наприклад, підрядкове посилання 175 на с. 85 та ін.)

6. У роботі іноді зустрічаються повтори, а також стилістичні та орфографічні помилки.

Результати відкритого голосування.

«За» 5 членів ради,

«Проти» — членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує

Нероді Інні Юріївні

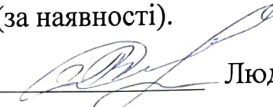
ступінь/ступеня доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки»

за спеціальністю (спеціальностями) 032 «Історія та археологія»

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Окрема думка члена разової ради додається (за наявності).

Голова разової спеціалізованої вченої ради

Людмила СТРІЛЬЧУК

(підпис)

(власне ім'я та прізвище)

